

Stanowisko turzycy zwisłej *Carex pendula* Huds. (Cyperaceae) w rezerwacie „Buki Sudeckie” w Górach Kaczawskich

Locality of *Carex pendula* Huds. (Cyperaceae) in “Buki Sudeckie” nature reserve in the Kaczawa Mts. (the Sudetes, SW Poland)

REMIGIUSZ PIELECH

R. Pielech, Katedra Bioróżnorodności i Ochrony Szaty Roślinnej, Wydział Nauk Biologicznych, Uniwersytet Wrocławski, ul. Kanonia 6/8, 50–328 Wrocław;
e-mail: remek@biol.uni.wroc.pl

ABSTRACT: The short note presents information on newly discovered locality of *Carex pendula* in the “Buki Sudeckie” nature reserve in the Kaczawa Mts. (the Sudetes, SW Poland). The species is rare and considered endangered (EN) in the Sudetes. The phytosociological relevé is given to describe occupied plant community.

KEY WORDS: *Carex pendula*, forest species, endangered species, the Kaczawa Mts, the Sudetes, Buki Sudeckie, nature reserve.

Wstęp

Turzycza zwisła *Carex pendula* Huds. jest jednym z rzadszych gatunków leśnych południowo-zachodniej Polski. Została wpisana na czerwoną listę roślin naczyniowych Dolnego Śląska jako gatunek wymierający (kategoria EN) (Kącki i in. 2003) oraz na listę zagrożonych roślin naczyniowych Sudetów (kategoria VU) (Fabiszewski, Kwiatkowski 2002). Charakteryzuje się subatlantyckim typem rozmieszczenia, a w Polsce występuje jako gatunek górski w Sudetach i Karpatach (Zajac 1996).

C. pendula jest uważana za gatunek wskaźnikowy starych lasów (Hermy i in. 1999; Hermy, Verheyen 2007). Matuszkiewicz (2001) wymienia *C. pendula* jako gatunek charakterystyczny podgórskiego łągu jesionowego *Carici remotae-*

Fraxinetum Koch 1926, a w szerszym ujęciu jako charakterystyczny dla związku *Alno-Ulmion* Br.-Bl. et Tx. 1943. Na Pogórzu Karpackim turzyca zwisła występuje na wąskich i grząskich terasach podgórskich potoków. Rośnie tam w zbiorowiskach lasów łęgowych w towarzystwie leśnych gatunków higrofilnych oraz mokrych łąk z klasy *Molinio-Arrhenatheretea* R.Tx. 1937 (Stachurska-Swakoń, Towpasz 2008; Towpasz i in. 2011) .

Aktualne rozmieszczenie turzycy zwisłej w Sudetach jest słabo poznane. W okresie powojennym podawana była wyłącznie z dziewięciu stanowisk na obszarze Gór Kaczawskich (Kwiatkowski 1997, 2001, 2003, 2006), Gór Orlickich (Procházka 1977; Smoczyk 2005), Gór Opawskich (Kuczyńska 1972; Nowak, Nowak 2009) i Gór Stołowych (Świerkosz 1998).

W trakcie prac terenowych poświęconych badaniom zróżnicowania sudeckich lasów łęgowych odnaleziono zostało nieznane dotąd stanowisko turzycy zwisłej. Celem niniejszej pracy jest charakterystyka tego stanowiska.

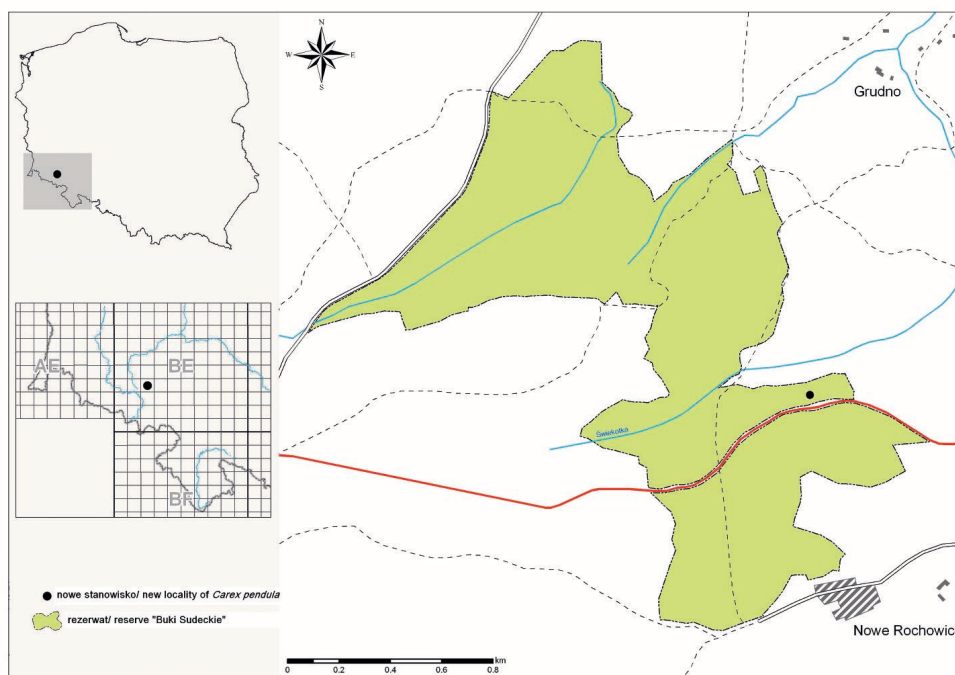
1. Materiał i metody

Dla nowego stanowiska *Carex pendula* podano współrzędne geograficzne oraz zlokalizowano je względem najbliższej miejscowości. W terenie policzono kępy oraz wykonano zdjęcie fitosocjologiczne z wykorzystaniem skali pokrycia Domin-Krajina (Mueller-Dombois, Ellenberg 2003). Nazwy gatunków są zgodne z opracowaniem Mirka i in. (2002).

2. Charakterystyka stanowiska

Opisywane stanowisko zlokalizowane jest w Górach Kaczawskich we wschodniej części rezerwatu „Buki Sudeckie”, 780 m na północ od Nowych Rochowic i około 30 m od drogi Bolków-Jelenia Góra (współrzędne WGS 84: 50,942083 N; 16,027915 E), na wysokości 455 m n.p.m. (ryc. 1). W 2009 roku rośło tu 10 kęp turzycy zwisłej. Populacja znajduje się w niewielkim płacie lasu z drzewostanem jesionowym z domieszką świerka i jawora. W runie dominują gatunki żyznych lasów liściastych, a o wilgotniejszym charakterze płatu świadczy występowanie gatunków typowych dla podgórskich łągów: *Circaea lutetiana*, *Cirsium oleraceum*, *Equisetum sylvaticum*, *Festuca gigantea*, *Impatiens noli-tangere*, *Stellaria nemorum*, *Urtica dioica*. Nie jest możliwe określenie ścisłej przynależności syntaksonomicznej zbiorowiska, które ma charakter pośredni posiadając jednocześnie cechy źródłiskowego łągu, wilgotnej jaworzyny i żyznej buczyny.

Szczegółową strukturę fitocenozy prezentuje poniższe zdjęcie fitosocjologiczne: data: 29.07.2009; powierzchnia: 200 m²; skala pokrycia: Domin-Krajina; liczba gatunków: 38; pokrycie warstw: a₁ – 60 %; a₂ – 10 %; b₁ – 20 %; b₂ – 3 %; c – 70 %; a₁: *Fraxinus excelsior* 7; *Picea abies* 5; a₂: *Acer pseudoplatanus* 4; b₁: *Corylus avellana* 5; b₂: *Sambucus nigra* 3; c: *Galium odoratum* 5, *Asarum europaeum* 4, *Mercurialis perennis* 4, *Athyrium filix-femina* 3, ***Carex pendula* 3**, *Circaea lutetiana* 3, *Dryopteris filix-mas* 3, *Festuca altissima* 3, *Rubus* sp. 3, *Senecio nemorensis* s.l. 3, *Stachys sylvatica* 3, *Stellaria nemorum* 3, *Urtica dioica* 3, *Acer pseudoplatanus* 2, *Aegopodium podagraria* 2, *Equisetum sylvaticum* 2, *Millium effusum* 2, *Oxalis acetosella* 2, *Acer platanoides* 1, *Brachypodium sylvaticum* 1, *Carex sylvatica* 1, *Cirsium oleraceum* 1, *Dryopteris carthusiana* 1, *D. dilatata* 1, *Festuca gigantea* 1, *Galeobdolon luteum* 1, *Geum urbanum* 1, *Hordelymus europaeus* 1, *Impatiens noli-tangere* 1, *I. parviflora* 1, *Myosotis sylvatica* 1, *Ulmus glabra* 1, *Melica nutans* +, *Vicia dumetorum* +.

Ryc. 1. Lokalizacja stanowiska turzycy zwisłej *Carex pendula* Huds. w rezerwacie „Buki Sudeckie” w Górach Kaczawskich

Fig. 1. Locality of *Carex pendula* Huds. in “Buki Sudeckie” nature reserve in the Kaczawa Mts (the Sudetes, SW Poland)

3. Dyskusja

Odnaleziona populacja jest interesująca z punktu widzenia oceny zasobów *C. pendula* w Sudetach. Warto podkreślić, że Góry Kaczawskie są jednym z regionów o najlepiej rozpoznanej szacie roślinnej. W ciągu ostatnich lat prowadzono tu systematyczne badania florystyczne zarówno całego pasma górskiego, jak i samego rezerwatu (Berdowski 1993; Kwiatkowski 1997, 2000, 2002, 2004, 2006). Większość obserwowanych dotąd stanowisk wskazuje, że turzyca zwisła najczęściej występuje w małopowierzchniowych płatach wilgotnych lasów liściastych, związanych ze źródłiskami lub wysiękami i otoczonych innymi zbiorowiskami leśnymi. Sprawia to, że gatunek może być pomijany nawet przy długotrwałych i szczegółowych badaniach florystycznych. Należy zatem przypuszczać, że jego zasoby w regionie są większe, niż sugerowałyby dane źródłowe i przypisane kategorie zagrożenia.

Stanowisko turzycy zwisłej położone jest na terenie rezerwatu przyrody i wydaje się być niezagrożone. Znajduje się jednak w pobliżu intensywnie użytkowanej drogi krajowej i w przypadku jej remontu należy zadbać o zachowanie stabilnych warunków hydrologicznych na obrzeżach rezerwatu.

Literatura

- BERDOWSKI W. 1993. Szata roślinna projektowanego rezerwatu przyrody w okolicy Nowych Rochowic w Górach Kaczawskich. – Acta Univ. Wratislaviensis, Prace Bot. **55**: 97–119.
- FABISZEWSKI J., KWIATKOWSKI P. 2002. Threatened vascular plants of the Sudeten Mountains. – Acta Soc. Bot. Pol. **71**(4): 339–350.
- HERMY M., VERHEYEN K. 2007. Legacies of the past in the present-day forest biodiversity: a review of past land-use effects on forest plant species composition and diversity. – Ecol. Res. **22**(3): 361–371.
- HERMY M., HONNAY O., FIRBANK L., GRASHOF-BOKDAM C., LAWESSON J. E. 1999. An ecological comparison between ancient and other forest plant species of Europe, and the implications for forest conservation. – Biol. Conserv. **91**(1): 9–22.
- KĄCKI Z., DAJDOK Z., SZCZEŚNIAK E. 2003. Czerwona lista roślin naczyniowych Dolnego Śląska. – W: KĄCKI Z. (red.), Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska. – Instytut Biologii Roślin, Uniwersytet Wrocławski & PTPP „ProNatura”, Wrocław, s. 9–65.
- KUCZYŃSKA I. 1972. Zbiorowiska leśne Gór Opawskich. – Acta Univ. Wratislaviensis, Prace Bot. **14**: 1–60.
- KWIATKOWSKI P. 1997. Interesujące i rzadkie gatunki roślin naczyniowych Gór Kaczawskich i Pogórza Kaczawskiego. II. – Acta Univ. Wratislaviensis, Prace Bot. **73**: 47–62.

- KWIATKOWSKI P. 2000. Notatki florystyczne z Gór Kaczawskich i ich Pogórza (Sudety Zachodnie). – *Fragm. Flor. Geobot. Polonica* **7**: 105–116.
- KWIATKOWSKI P. 2001. Projekt ochrony szaty roślinnej Gór Kaczawskich i ich Pogórza. – *Ann. Silesiae* **31**: 53–58.
- KWIATKOWSKI P. 2002. Notatki florystyczne z Gór Kaczawskich i ich Pogórza (Sudety Zachodnie). Cz. 2. – *Fragm. Flor. Geobot. Polonica* **8**: 55–65.
- KWIATKOWSKI P. 2003. Ciemiernik zielony *Helleborus viridis* L. w Górach Kaczawskich. – *Przyr. Sud. Zach.* **6**: 3–12.
- KWIATKOWSKI P. 2004. Walory botaniczne Gór Kaczawskich i Pogórza Kaczawskiego. – W: FABISZEWSKI J. (red.), Wartości botaniczne wybranych pasm Sudetów. – *Prace Wroc. Tow. Nauk., Seria B*, **213**. – WTN, Wrocław, s. 59–81.
- KWIATKOWSKI P. 2006. Current state, separateness and dynamics of vascular flora of the Góry Kaczawskie (Kaczawa Mountains) and Pogórze Kaczawskie (Kaczawa Plateau) I. Distribution atlas of vascular plants. – W: Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, 467 ss.
- MATUSZKIEWICZ J. M. 2001. Zespoły leśne Polski. – Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, 358 ss.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIREK H., ZAJĄC A., ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. – W: Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, 442 ss.
- MUELLER-DOMBOIS D., ELLENBERG H. 2003. Aims and Methods of Vegetation Ecology. – The Blackburn Press, 547 ss.
- NOWAK A., NOWAK S. 2009. *Luzula sylvatica* (Huds.) Gaudin - a new vascular plant species to Opawskie Mts. in Opole Silesia. – *Nature Journal* **42**: 29–33.
- PROCHÁZKA F. 1977. Kvetena. – W: ROČEK Z. (red.), Příroda Orlických hor a Podorlicka. – Státní zemědělské nakladatelství, Praha, s. 337–402.
- SMOCZYK M. 2005. Rzadkie i zagrożone gatunki roślin naczyniowych Gór Bystrzyckich i Orlickich (Sudety Środkowe). cz. 2. – *Przyr. Sud.* **8**: 17–34.
- STACHURSKA-SWAKOŃ A., TOWPASZ K. 2008. Alder-ash and willow communities and their diversity in the Pogórze Strzyżowskie foothills (Western Carpathians). – *Acta Soc. Bot. Pol.* **77**(4): 327–338.
- ŚWIERKOSZ K. 1998. Analiza geobotaniczna Gór Stołowych. Tom 1, 225 ss, Tom 2, 408 ss. – Wydział Nauk Przyrodniczych UW. Mscr. pracy doktorskiej.
- TOWPASZ K., STACHURSKA-SWAKOŃ A., BARTOSZEK W. 2011. Determinants of *Carex pendula* and *C. strigosa* occurrence in ash carrs of the Strzyżów Foothills (Western Carpathians). – W: ZEMANEK B. (red.), Geobotanist and Taxonomist. A volume dedicated to Professor Adam Zajac on the 70th anniversary of his birth. – Institute of Botany, Jagiellonian University, Cracow, s. 131–137.
- ZAJĄC M. 1996. Mountain vascular plants in the Polish Lowlands. – *Pol. Bot. Stud.* **11**, 92 ss.

Summary

The new locality of *Carex pendula* was discovered near Nowe Rochowice village in the Kaczawa Mts. (the Sudetes, SW Poland). Ten tufts of pendulous sedge were found in the ash stand. They were accompanied by species of eutrophic broadleaved forests and riparian forests. The site is protected in the “Buki Sudeckie” nature reserve, but it should be monitored in regard of the proximity to a busy road.